

EXISTENTIALISM: BRIEFLY ABOUT THE MOST IMPORTANT THINGS

Madina Aliyevna Choriyeva

Associate Professor of the Department of Social Sciences, Ph.D

Bukhara State Medical Institute

Bukhara, Uzbekistan

ABOUT ARTICLE

Key words: anthropology, concept, theories, philosophy, Arab Muslim philosophy

Received: 30.11.23

Accepted: 02.12.23

Published: 04.12.23

Abstract: In this article, the author presented his research results on the function of existentialism. Existentialism has become a significant phenomenon in Western culture. This philosophy greatly influenced the work of artists Alberto Giacometti and Jackson Pollock, as well as film directors Jean-Luc Godard and Ingmar Bergman. This concept still plays a significant role in the intellectual world today.

EKZISTENSIALIZM: ENG MUHIM NARSALAR HAQIDA QISQACHA

Madina Aliyevna Choriyeva

Ijtimoiy fanlar kafedrasida dotsenti, PhD

Buxoro davlat tibbiyot instituti

Buxoro, O'zbekiston

MAQOLA HAQIDA

Kalit so'zlar: Existentialism, antropologiya, tushuncha, nazariyalar, falsafa, arab musulmon falsafasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada muallif ekzistensializm funktsiyasi bo'yicha o'z tadqiqot natijalarini taqdim etdi. Ekzistensializm G'arb madaniyatida muhim hodisaga aylandi. Bu falsafa rassomlar Alberto Jakometti va Jekson Pollok, shuningdek, kinorejissorlar Jan-Lyuk Godard va Ingmar Bergman ijodiga katta ta'sir ko'rsatdi. Ushbu tushuncha bugungi kunda ham intellektual dunyoda muhim rol o'ynaydi.

ЭКЗИСТЕНЦИАЛИЗМ: КРАТКО О САМОМ ГЛАВНОМ

Мадина Алиевна Чориева

Доцент кафедры социальных наук, к.э.н.

Бухарский государственный медицинский институт

Бухара, Узбекистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: экзистенциализм, антропология, концепция, теории, философия, арабо мусульманская философия

Аннотация: В данной статье автор изложил свои результаты исследования по вопросу функции экзистенциализма. Экзистенциализм стал значимым явлением в западной культуре. Эта философия сильно повлияла на творчество художников Альберто Джакометти и Джексона Поллока, а также кинорежиссёров Жан-Люка Годара и Ингмара Бергмана. Знаковую роль в интеллектуальном мире эта концепция играет и сегодня.

KIRISH

Qadimgi Sharq falsafasi nafaqat inson donoligining eng qadimiy ombori, balki haqiqatni izlashning noyob manbasi, insoniyat ma'naviy madaniyatining g'oyat noyob qatlamidir. Qadimgi Sharq falsafasi kollektivizmni va jamiyat va davlat foydasi insonning shaxsiy manfaatidan yuqori ekanligi haqidagi tezisni tasdiqlaydi. Bu falsafa birinchi navbatda hissiy bilimga asoslanadi, bu esa uni mifologiya va dinga yaqinlashtiradi. Qadimgi Yunoniston falsafasi paydo bo'lgan paytdan boshlab oqilona bo'lib, birinchi navbatda inson ongi imkoniyatlariga asoslanib, shaxs, uning o'ziga xosligi, erkinligi va mas'uliyati muammolarini ko'rib chiqdi.

Sharqning butun ma'naviy madaniyati va falsafiy tafakkuri shaxsning mavjudligiga, uning moddiy dunyodan chekinish orqali amalga oshiriladigan o'z-o'zini anglashi va o'z-o'zini takomillashtirishga qaratilgan.

ASOSIY QISM

Sharq mamlakatlari falsafiy bilimlari va tafakkur uslubining o'ziga xos xususiyati nimada? Sharqning deyarli barcha falsafiy ta'limotlarida ba'zi umumiy o'ziga xos xususiyatlarni ajratib ko'rsatish mumkin:

Sharq falsafasining hayotiy yo'nalishi. Agar G'arb an'anasi asosiy falsafa (mohiyat falsafasi) va ekzistensial falsafa (borliq falsafasi)ning almashinishi bilan tavsiflansa, Sharq an'anasi ikkinchi tipdagi falsafaning ustunligi bilan tavsiflanadi. Falsafa umr bo'yi mavjud bo'lib, o'zining barcha jabhalarida namoyon bo'lishi va qo'llanilishi kerak: xususiy, jamoat, xalqaro va hokazo - bu Sharq mutafakkirlari tomonidan ilgari surilgan birinchi pozitsiyadir. Bundan tashqari, agar qadimgi Hindiston donishmandlari o'z shogirdlari bilan bu dunyoni qanday tark etish haqidagi bilimlarini baham ko'rsalar, Xitoy mutafakkirlari mavjud haqiqatda qanday omon qolishni o'rgatishgan. "Birinchisi diniy tajribaga yaqin. Ikkinchidan, dunyoviy hikmatga".

Tabiiy, ruhiy va jismoniy sintez. Agar Evropa an'anasi aniq antropotsentrizm bilan tavsiflangan bo'lsa, nasroniylikda ildiz otgan va yangi Evropa falsafasida energetikaga aylangan bo'lsa, Sharq falsafasida faqat o'z ma'naviy va hayotiy tajribasiga muvofiq, atrofdagi dunyo va uyg'unlikni

buzmasdan. unga zarar yetkazmasdan, inson mavjudligining asosiy muammolarini hal qilish mumkinmi?

Sharq falsafasida gnoseologik (kognitiv) munosabatning yaxlitligi, sintetikligi, bilishda sof ratsionallik va sub'ekt-obyektivlikning yo'qligi, yangi davrda G'arb falsafasida o'rnatilgan. Odamlarning haqiqat haqidagi bilimlari faqat aqlga asoslanmaydi. U his-tuyg'ularga asoslangan yaxlit tajribaga asoslanadi. Va ularni e'tiborsiz qoldirib bo'lmaydi. Haqiqat nafaqat bilish jarayonida, balki tafakkur jarayonida ham tushuniladi, O'zlik va g'ayritabiiylikning o'ziga xosligi sifatida tushuniladi, bunda O'zlik universal, individual, o'zgarmas va g'ayritabiiydir. O'zlik harakat qiladigan mavjud dunyo. Agar g'arb tafakkuri uchun ikkilik tamoyili an'anaviy bo'lsa - "bir va ikkinchisi" bo'lsa, Sharqiy tafakkur uchun noaniqlik printsiplari "bir boshqasida", "hamma narsada bitta va hamma birlikda". Dunyoning bu yaxlit ko'rinishi "ma'rifat" ning birinchi va asosiy belgisidir.

Sharq tafakkur uslubining yaxlitligi ko'p jihatdan til xususiyatlari bilan bog'liq. G'arb alifbo tilining atom xususiyati, so'zning analitik tuzilishi bilan ajralib turadi, bu erda uning alohida qismlari (ildiz, qo'shimcha, prefiks va boshqalar) mustaqil semantik yukni ko'taradi, ular grammatik ma'noni butunga, mexanik ravishda beradi. bu qismlardan yig'iladi. Alifbo tilidagi so'zning orqasida majoziy mazmuni deyarli butunlay yo'q qilingan tushuncha mavjud. Sharq madaniyati ieroglifning juda grafik tuzilishi bilan berilgan ieroglif belgisining yaxlitligi bilan tavsiflanadi. Tushuncha idrokda o'z obrazi bilan birlashadi, ramziy va grafik tarzda ushlanadi va belgining yaxlit tasviri orqali namoyon bo'ladi. Shu bilan birga, G'arb madaniyatida tilga ma'noni ifodalash, aniqlash va tarjima qilish vositasi roli beriladi. Sharq an'alarida ieroglif shunchaki ma'noni anglatmaydi, balki uni o'zida, shu jumladan tashqi ko'rinishida ham o'z ichiga oladi.

Haqiqatning ko'p qirraliligi. Agar klassik Yevropa falsafasida ratsionalizm hukmronlik qilgan bo'lsa, ob'ektiv, umumbashariy haqiqatni izlashga yo'naltirilgan bo'lsa, Sharq mutafakkirlari haqiqatning ko'p qirrali ekanligiga, uni hech qachon to'liq ifodalab bo'lmasligiga, unga nisbatan turlicha qarashlar uning turli tomonlarinigina ifodalashiga ishonch hosil qilganlar. Ammo har qanday holatda ham, uning bilimi yuqori, intuitiv-mistik darajaga "etish" ni nazarda tutadi: mutlaq bilan, kosmik qonun bilan birlashish, dunyo bilan birlikni his qilish va nafaqat tushunish. Shu bilan birga, ular kamolotga olib boradigan turli yo'llar bor va ularning har qandayini shaxsning ichki mayliga muvofiq qabul qilish mumkin degan xulosaga kelishdi.

Antropologik perfektsionizm, ya'ni. har bir shaxsning pirovard maqsadi o'zini takomillashtirish bo'lishi kerak, chunki faqat o'zining takomillashuvi orqali dunyoni mukammallikka ko'tarish, shuningdek, Absolyutga yaqinlashish mumkin degan g'oya. Falsafaning odamlar hayotidagi o'rni va ahamiyatini anglash uchun aynan mana shu sharoitda u Hindiston va Xitoyda shakllangan.

XULOSA

O'ziga xoslik. Sharq ta'limoti axloqiy, ilmiy yoki diniy ta'limot sifatida yaratilgan. Ular falsafiy ta'limot maqomini faqat yevropalik ong nuqtai nazaridan oladilar. Biroq, bu ta'limotlarni bunday ko'rib chiqishni juda asosli deb hisoblash mumkin, chunki falsafaning asosiy xususiyati - bu alohida mavjudot sifatida inson mavjudligining eng muhim jihatlari bilan bog'liq bo'lgan savollarga javob berishga urinish.

Sharq falsafasining yaxlitligi yo'qligi. Sharqda falsafa Qadimgi Yunoniston bilan deyarli bir vaqtda vujudga kelgan ikkita madaniyat mavjud edi: Hindiston va Xitoy. Bu madaniyatlar nihoyatda o'ziga xosdir, shuning uchun ularning Sharq falsafasi nomi ostida birlashishi juda o'zboshimchalikdir. Xususan, ayrim tadqiqotchilar Hindistonni hozirgi Yevropa hududiga ko'chib kelgan va yevropa xalqlarining ajdodlari bo'lgan qabilalar yashagan joy, deb hisoblaydilar. Shu nuqtai nazardan qaraganda, hind madaniyati Xitoy madaniyatiga qaraganda yevropaliklarga ancha yaqin. Hech bo'lmaganda, bizni dunyoga bo'lgan qarashimizni belgilaydigan umumiy kelib chiqishi va umumiy til va madaniy kelib chiqishi birlashtiradi. Darvoqe, buni hindular ham yunonlar singari butun dunyo negizida yotgan birlamchi element bo'lgan materiyaning mohiyati bilan bog'liq savollar doimo qiziqtirib kelganligi ham tasdiqlaydi: ilk falsafiy tushunchalar o'zgartirilgan miqlarga asoslanadi. Keyingi bo'limlarda Xitoy mutafakkirlari falsafiy muammolarni butunlay boshqacha qo'yganliklari ko'rinadi, ular birlamchi element muammosiga unchalik qiziqmagan (yoki bu muammoni sifat jihatidan boshqacha tarzda hal qilgan).

So'zning haqiqiy ma'nosida falsafa Hindiston va Xitoyda ushbu yodgorliklar yaratilgandan keyin va ko'p jihatdan ularning an'anaviy tushunchasi bilan polemika natijasida paydo bo'lgan. Boshqacha qilib aytganda, uning paydo bo'lishi jamiyat hayoti ehtiyojlarini aks ettiruvchi an'anaviy asoslar va g'oyalarga qarshi turish bilan bog'liq edi. Miloddan avvalgi VI asrda Hindiston va Xitoyda mustaqil falsafiy maktablar shakllangan

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Ergashevna G. L. THE IMPORTANCE AND PLACE OF PHILOSOPHY IN SHAPING THE WORLDVIEW OF MODERN YOUTH //Journal of Social Sciences and Humanities Research Fundamentals. – 2023. – T. 3. – №. 05. – C. 72-74.

2. Ergashevna G. L. MODERN VALEOLOGICAL TEACHINGS AND THEIR SOCIOANTHROPOLOGICAL ESSENCE //The American Journal of Political Science Law and Criminology. – 2023. – T. 5. – №. 04. – C. 106-113.

3. Gadoeva L. E. Ethnomedical Culture And Healthy Lifestyles: A Dialectical Relationship In Genesis //Journal of Positive School Psychology. – 2022. – T. 6. – №. 8. – C. 2875-2884.

4. Gadoeva L. E. PHYSICAL LABOR IS THE BASIS OF A HEALTHY LIFESTYLE IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION //American Journal Of Social Sciences And Humanity Research. – 2022. – Т. 2. – №. 07. – С. 22-27.
5. Gadoeva L. E. QUALITY OF LIFESTYLE SOCIO-PHILOSOPHICAL CATEGORY //Oriental Journal of Social Sciences. – 2022. – Т. 2. – №. 03. – С. 62-66.
6. Gadoyeva, L. E. (2018). Voprosy gumanizma v rabotakh akademika I. Muminova. *Mezhdunarodnyy zhurnal gumanitarnykh i yestestvennykh nauk*, (5-2).
7. Karimov, N. (2022). Importance of studying and promoting oriental culture and heritage. *Oriental Journal of History, Politics and Law*, 2(03), 28-33.
8. Гадоева Л. Э. ТАЪЛИМ ВА ТИББИЁТ СОҲАСИДА ЭРИШИЛГАН ЮТУҚЛАРИНИНГ ФАЛСАФИЙ МОҲИЯТИ //УЧЕНЬИЙ ХХІ ВЕКА. – С. 82.
9. Choriyeva M. A. THEORY OF KNOWLEDGE AND RATIONALISM IN THE PHILOSOPHY OF FIRDAVSI //European International Journal of Pedagogics. – 2023. – Т. 3. – №. 06. – С. 104-108.
10. Choriyeva M. A. THEORY OF KNOWLEDGE AND RATIONALISM IN THE PHILOSOPHY OF FIRDAVSI //European International Journal of Pedagogics. – 2023. – Т. 3. – №. 06. – С. 104-108.
11. Karimova L. M. SOCIAL PROCESSES SOCIAL MOBILIKNING MOVEMENT QUALITATIVE STREET //American Journal Of Social Sciences And Humanity Research. – 2023. – Т. 3. – №. 10. – С. 17-23.
12. Karimova L. M. JAMI OF SUFI PHILOSOPHY //Journal of Social Sciences and Humanities Research Fundamentals. – 2023. – Т. 3. – №. 05. – С. 105-108.
13. Karimova L. M. ETHICS IN THE WORKS OF ABDURAHMAN JAMI //The American Journal of Political Science Law and Criminology. – 2023. – Т. 5. – №. 04. – С. 73-76.
14. Karimova L. M. IDEOLOGICAL AND METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF ABDURAHMAN JAMI'S VIEWS ON THE EDUCATION OF THE YOUNG GENERATION //American Journal Of Social Sciences And Humanity Research. – 2022. – Т. 2. – №. 07. – С. 28-34.
15. Akhmedova Z. A. THE CONTRIBUTION OF AHMAD DONISH TO THE DEVELOPMENT OF EDUCATION IN THE EMIRATE OF BUKHARA //The American Journal of Political Science Law and Criminology. – 2023. – Т. 5. – №. 04. – С. 64-72.
16. Akhmedova Z. A. PHILOSOPHY IN THE WORK OF AKHMAD DONISH //Oriental Journal of History, Politics and Law. – 2022. – Т. 2. – №. 04. – С. 29-35.
17. Azizovna A. Z. Spiritual and moral values in the views and activities of Ahmad Donish //European International Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies. – 2022. – Т. 2. – №. 06. – С. 174-178.

18. Akhmedova Z. A. PHILOSOPHY OF THE FIRST JADID AHMAD MAHDUM DONISH
//CURRENT RESEARCH JOURNAL OF PHILOLOGICAL SCIENCES. – 2021. – T. 2. – №. 12. –
C. 41-44.